

Lisette Bastiaansen

*Aandachtige betrokkenheid
als pedagogische grondhouding*

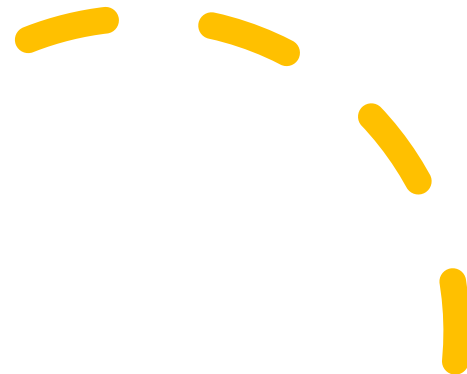

Tijd voor aandachtige betrokkenheid!

Dr. Lisette Bastiaansen
researchED
11 maart 2023

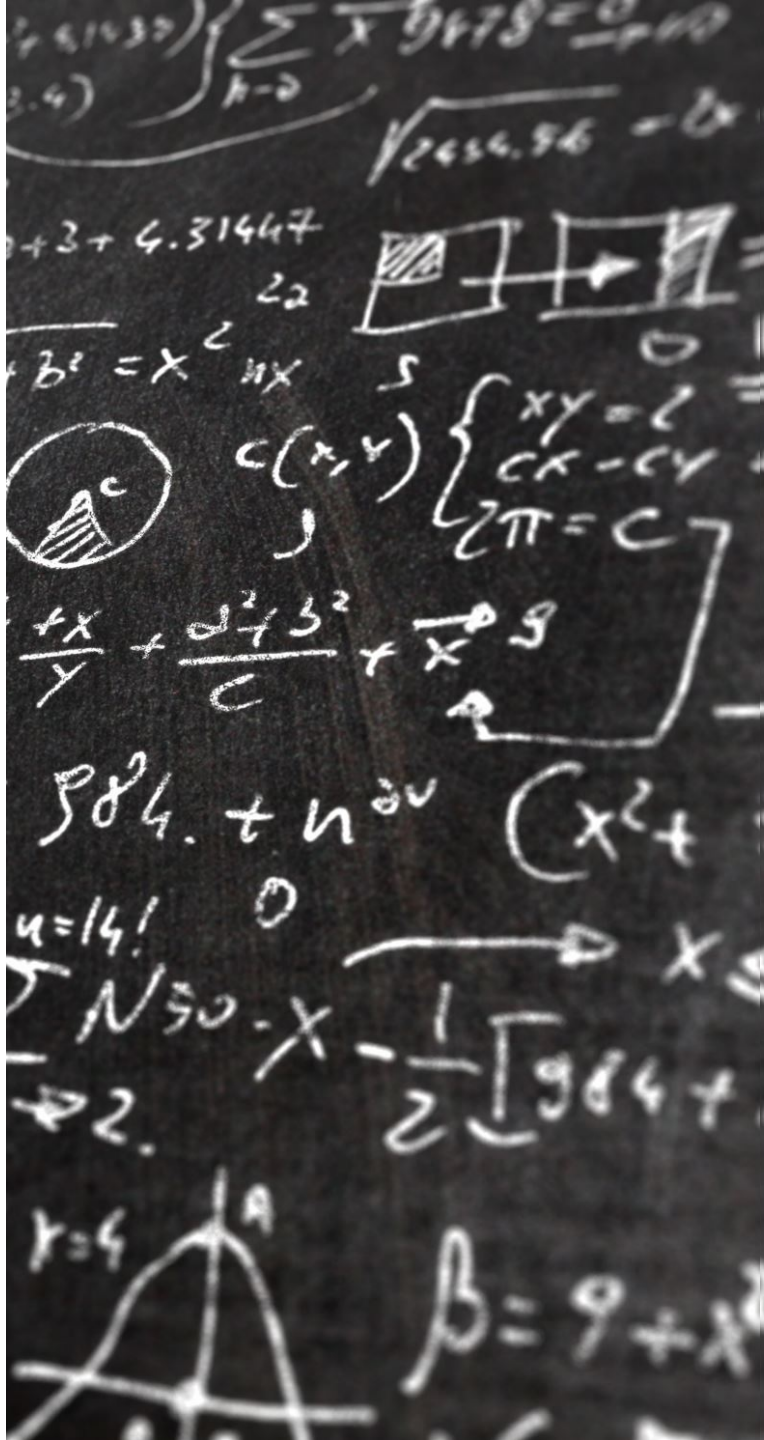
?

Waarover gaat de
pedagogiek?

Waarover gaat de pedagogiek?

Kinderen via **AANDACHTIG BETROKKEN ONTMOETING** met de leraar laten **OEFENEN** met:

JE VERHOUDEN - tot jezelf, de ander, de wereld

VOLWASSEN omgaan met **VRIJHEID**

IN DE WERELD - die altijd ook bevolkt wordt door anderen die anders zijn

Omgaan met de **EB EN VLOED** beweging van het leven en **HET MOEILIJKE MIDDEN**

OEFENEN MET (SAMEN) MENS ZIJN IN DE WERELD

Samen mens zijn

Biesta: 'het moeilijke midden tussen wereldvernietiging en zelfvernietiging'

Het 'midden'

Buber: 'umfassung' – het midden tussen afhankelijk en onafhankelijk

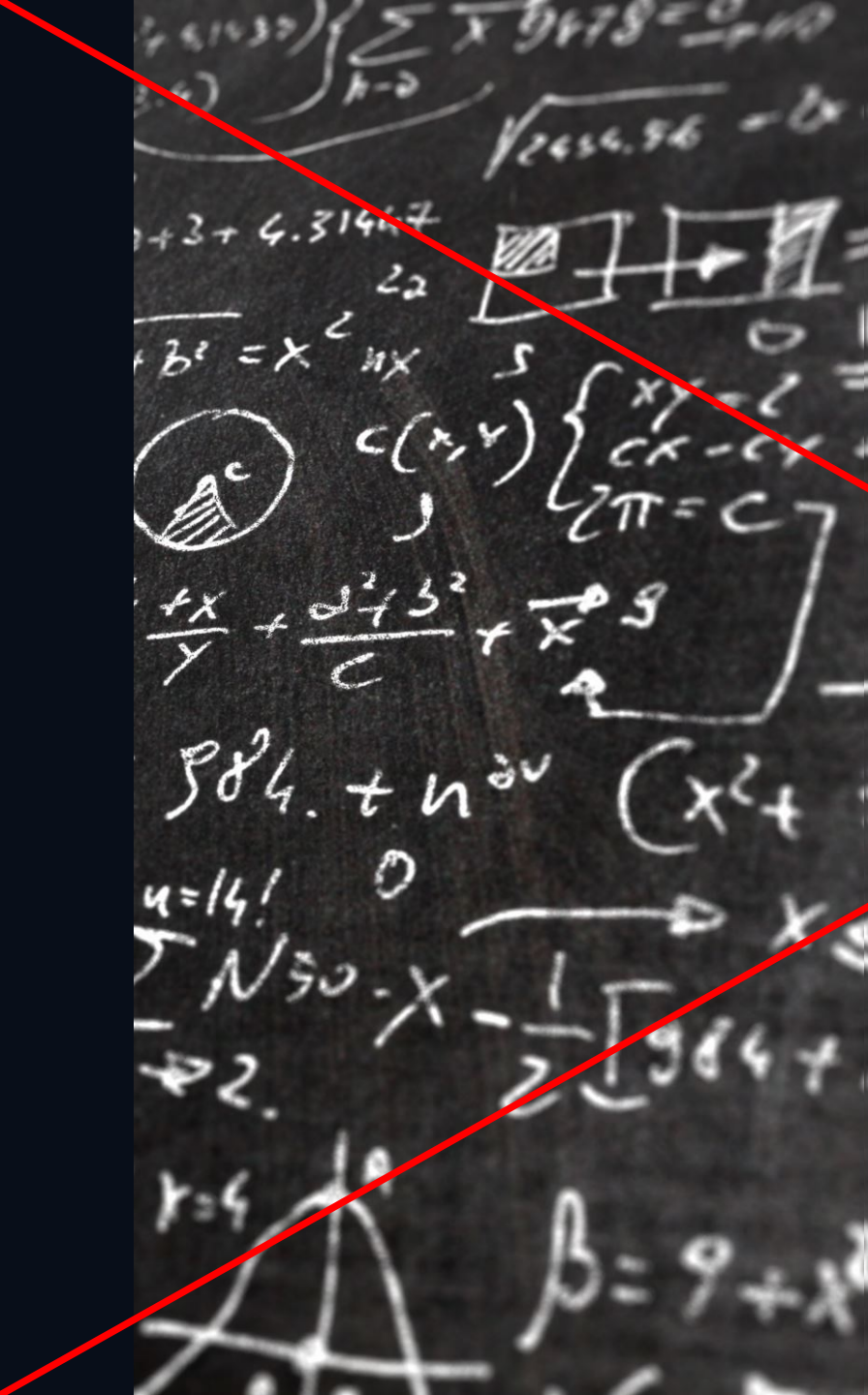
Eb & vloed

Bollnow: een 'innerlijk getroost gemoed' - 'beschikbaar zijn en open staan voor je taak in de wereld'

In de wereld

Vrijheid

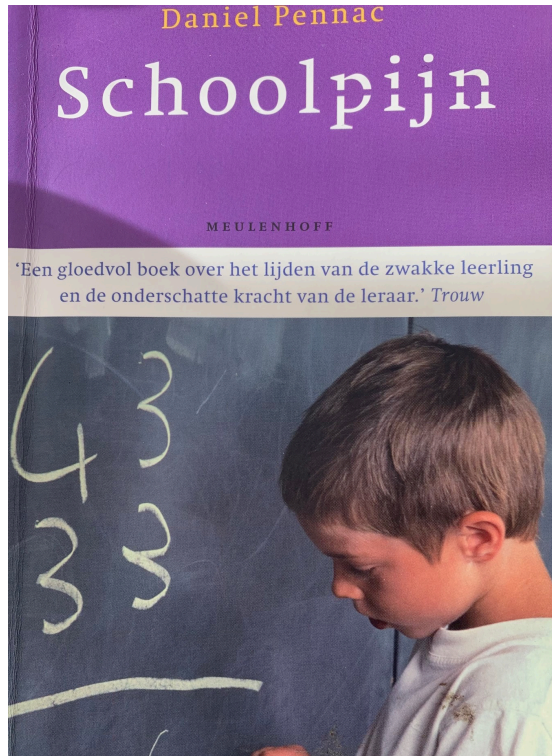
Korczak: liefde én begrenzing – democratisch inrichten van onderwijs

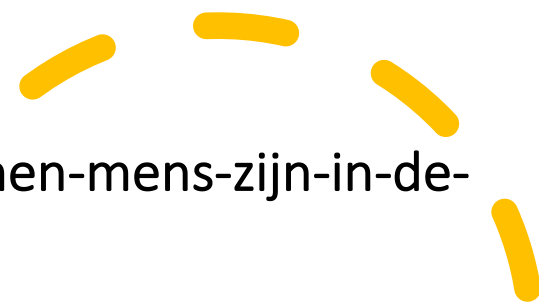

Waarover gaat pedagogiek **NIET**

- ≠ 'iets voor erbij'
- ≠ autonomie
- ≠ eigenaarschap over het leerproces
- ≠ zicht hebben op de leerbehoefte
- ≠ identiteit
- ≠ op zoek naar je-zelf
- ≠ sociale veiligheid

‘(samen) AANWEZIG zijn IN de wereld’

Wat staat de
opvoeder
vanuit die
pedagogische
intentie 'te
doen'?

**MISSCHIEN
MOET JE JEZELF
EERST TEGENKOMEN**

**VOORDAT JE
HET KUNT ZIJN**

Loesje

Postbus 1005
8001 RA Arnhem
www.loesje.nl

- Laten oefenen met 'samen-mens-zijn-in-de-wereld'
- VANUIT en VIA een aandachtig betrokken pedagogische grondhouding
- Een kind 'onderbreken' en van daaruit ontmoeten
- = altijd relationeel!!!
- 'gewoon' in en via de les(inhoud)

Waarom is dat belangrijk?

- Met vrijheid komt verantwoordelijkheid (voor je-zelf en de ander)
- Zingeving
- Gelijkwaardigheid
- Democratisch samen-leven
- Inclusie
- Oefenen met samen-mens-zijn

Lisette Bastiaansen

*Aandachtige betrokkenheid
als pedagogische grondhouding*

Garant

Welke plek neemt 'het pedagogische' in in jouw werk en hoe vertaalt zich dat in jouw dagelijkse intenties?

Hoe ziet een
aandachtige
betrokken
grondhouding
er uit?

- Drie 'aandachtsbewegingen'
- Intentie, aandachtsoriëntatie én werkprincipe

Aandachtig zijn

de 'binnenkomende beweging'

Ontvangen, open staan voor

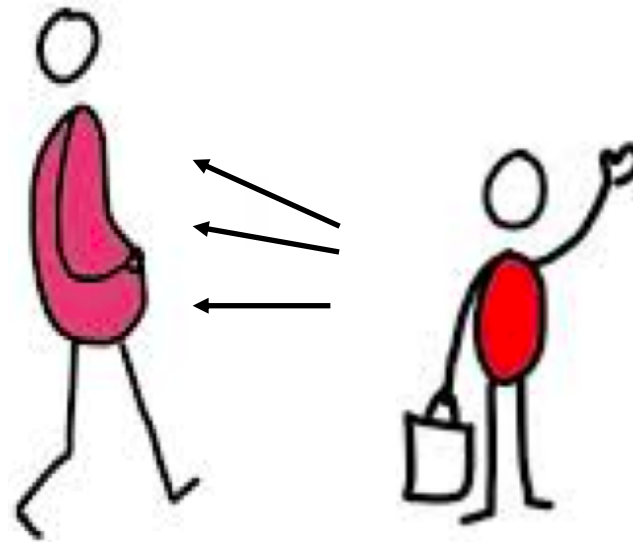
De leerling 'erkennen' in hoe
hij op dat moment is

Wat 'doet' de opvoeder hier
in pedagogische zin?:

**Ruimte maken voor de ander
om als mens te verschijnen**

Open hart, belangeloos,
ontwapenend, kwetsbaar,
verwondering

= nederige aandacht

'Only rarely does one meet
somebody in whom it
positively shines, in whom
one apprehends with
amazement the absence of
the anxious avaricious
tentacles of the self'
(Murdoch, 1989, p. 78)

Pedagogische liefde

Aanwezig zijn

de 'innerlijke beweging'

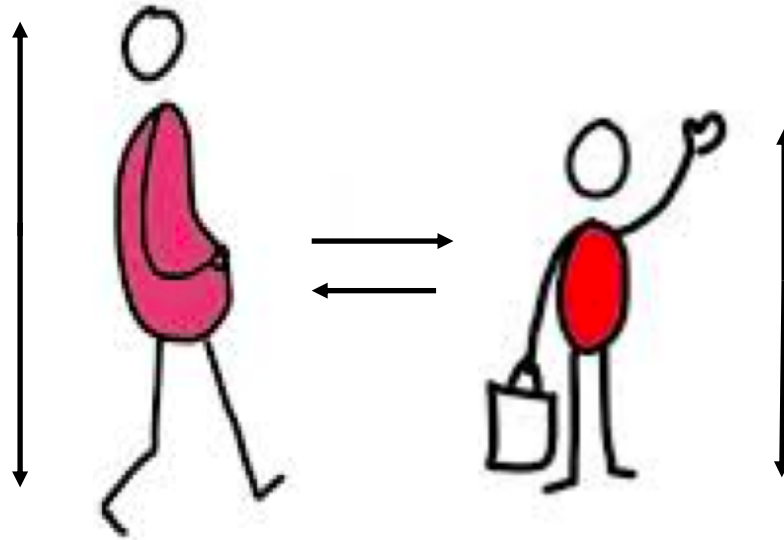
Kalibreren, afstemmen
vanbinnen én vanbuiten

Wat 'doet' de opvoeder hier
in pedagogische zin?:

Het uitnodigen van de ander
om tot een ontmoeting te
komen

tijd, ruimte; niet handelen;
mindful; hoofd-hart-lichaam;
vertragen; afstemmen

= wakkere aandacht

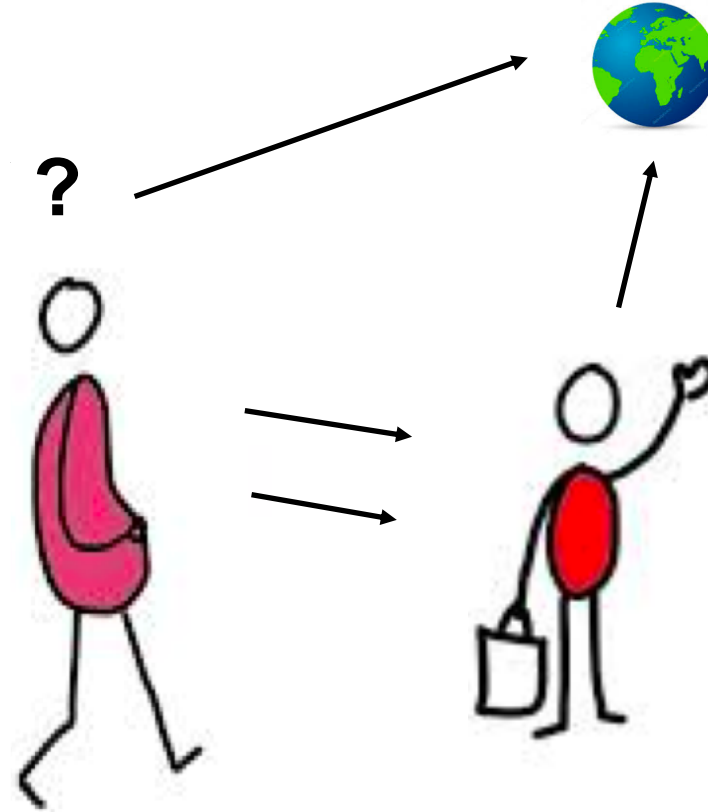

'Hoe beter je je innerlijk
beluistert, des te beter zul je
de geluiden om je heen
vernemen. En alleen wie
hoort, kan spreken'
(Hammarskjöld, 1983, p. 28)

Pedagogische stilte

Betrokken zijn

uitgaande aandachtsbeweging

Meedragen en bijdragen, erbij
blijven

Wat 'doet' de opvoeder hier in
pedagogische zin?:

Het articuleren richting de
ander om als zelfstandig mens
te kunnen blijven verschijnen

Geduld, wereldwijzen,
afschieden, beschouwen

= volhardende aandacht

'Being for' is about an
explosion of non-
indifference...but it is not
towards a fusion, on the
contrary (Bauman, 1995, p.
44-71)

Pedagogische wrijving

(Bastiaansen, 2022)

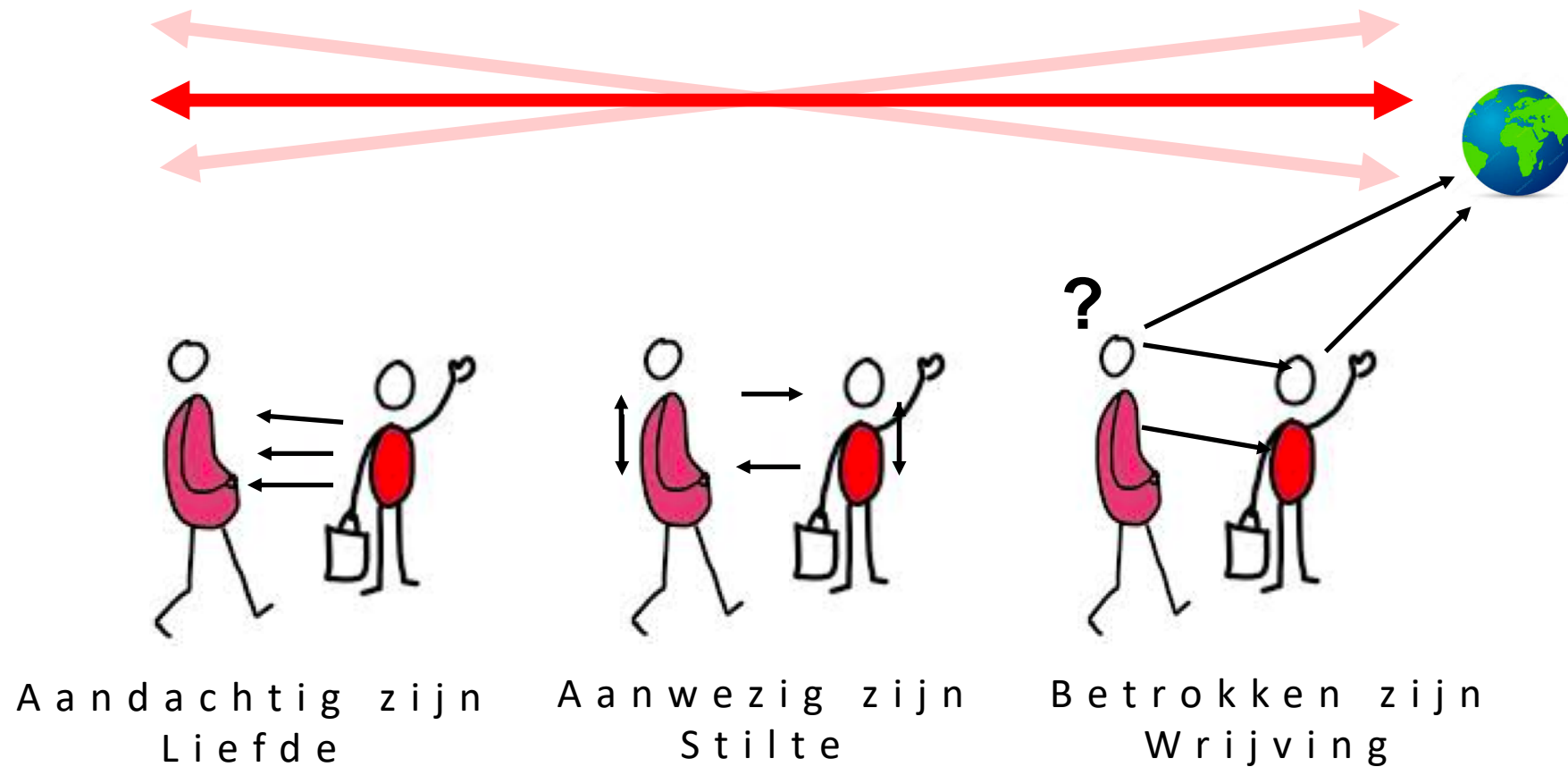

Portret 'Kruimeltjes' Het duct-tape incident

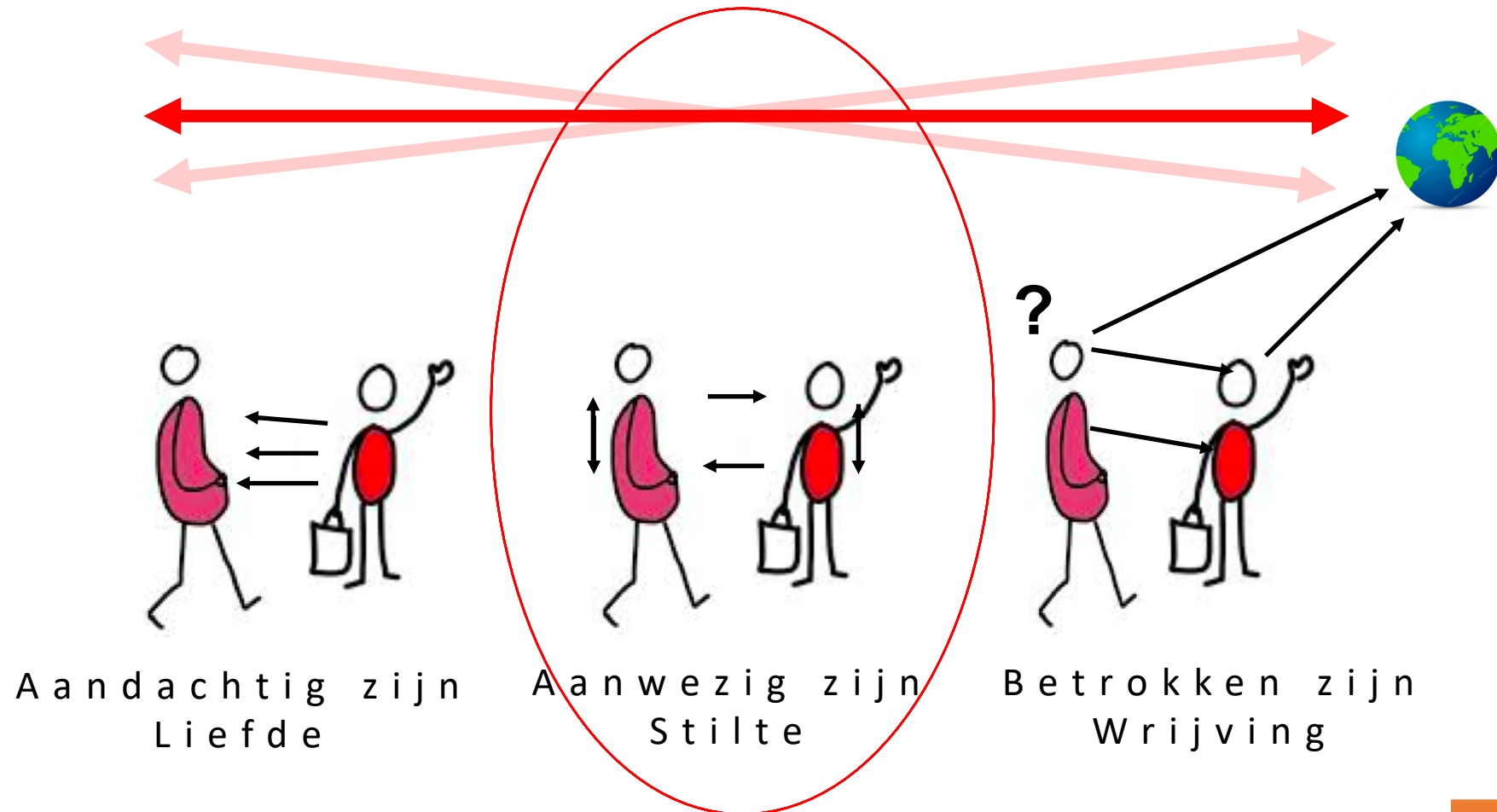
Aandachtige betrokkenheid als pedagogische grondhouding

3 manieren van 'zijn' en 'onderbreken'

Aandachtige betrokkenheid als pedagogische grondhouding

3 manieren van 'zijn' en 'onderbreken'

**MET MIJN
GEDACHTEN
ERGENS ANDERS**

**BEN IK ALTIJD
OVERAL**

POSTBUS 1045
1801 BA ARNHEM

Loesje

Ondertussen in de wereld....

Kinderen/jongeren....

Ondertussen in de wereld....

Kinderen/jongeren....

1. MOETEN (steeds jonger) iemand zijn – ‘plicht tot zelfredzaamheid’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)

Ondertussen in de wereld....

Kinderen/jongeren....

1. MOETEN (steeds jonger) iemand zijn – ‘plicht tot zelfredzaamheid’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
2. MOETEN het alleen doen – ‘relaties zijn oppervlakkiger en tijdelijker’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)

Ondertussen in de wereld....

Kinderen/jongeren....

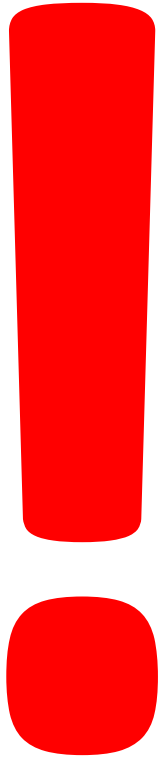
1. MOETEN (steeds jonger) iemand zijn – ‘plicht tot zelfredzaamheid’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
2. MOETEN het alleen doen – ‘relaties zijn oppervlakkiger en tijdelijker’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
3. MOETEN hun aandacht versnipperen – ‘waar is de polymodale aandacht?’ (Rob van Gerwen, 2017)

Ondertussen in de wereld....

Kinderen/jongeren....

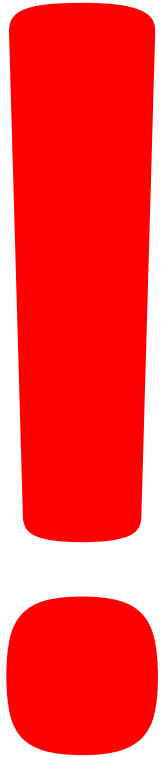
1. MOETEN (steeds jonger) iemand zijn – ‘plicht tot zelfredzaamheid’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
2. MOETEN het alleen doen – ‘relaties zijn oppervlakkiger en tijdelijker’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
3. MOETEN hun aandacht versnipperen – ‘waar is de polymodale aandacht?’ (Rob van Gerwen, 2017)
4. MOETEN zichtbaar zijn – ‘personal identity’ – ‘waar is het innerlijk/de ziel?’ (Rene van Riessen, 2012)

Ondertussen in de wereld....

Kinderen/jongeren....

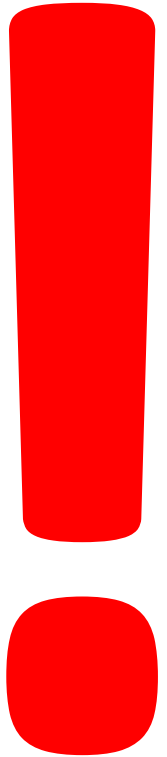
1. MOETEN (steeds jonger) iemand zijn – ‘plicht tot zelfredzaamheid’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
2. MOETEN het alleen doen – ‘relaties zijn oppervlakkiger en tijdelijker’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
3. MOETEN hun aandacht versnipperen – ‘waar is de polymodale aandacht?’ (Rob van Gerwen, 2017)
4. MOETEN zichtbaar zijn – ‘personal identity’ – ‘waar is het innerlijk/de ziel?’ (Rene van Riessen, 2012)
5. MOETEN uniek zijn (en tegelijk in een hokje passen) (Rob van Gerwen, 2017)

Ondertussen in de wereld....

Kinderen/jongeren....

1. MOETEN (steeds jonger) iemand zijn – ‘plicht tot zelfredzaamheid’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
2. MOETEN het alleen doen – ‘relaties zijn oppervlakkiger en tijdelijker’ (Zygmunt Bauman, 1995, 2018)
3. MOETEN hun aandacht versnipperen – ‘waar is de polymodale aandacht?’ (Rob van Gerwen, 2017)
4. MOETEN zichtbaar zijn – ‘personal identity’ – ‘waar is het innerlijk/de ziel?’ (Rene van Riessen, 2012)
5. MOETEN uniek zijn (en tegelijk in een hokje passen) (Rob van Gerwen, 2017)
6. MOETEN dóór – ‘exponentiële versnelling’ (Hartmut Rosa, 2016)

JE KUNT EN MOET
TEGENWOORDIG
ZOVEEL WORDEN
Loesje

Onderwijs = uit balans

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Pedagogisch-relatieveel

Instrumenteel-relatieveel

‘In scholen zitten tegenwoordig geen kinderen maar leerlingen. Dat wil zeggen er zitten exemplaren van de menselijke soort die een bepaald beginniveau halen, waarop een aantal interventies uitgeoefend wordt en waar dan de leerwinst van wordt bepaald. We nemen je score en daarmee val je samen. Kinderen zijn mensen. Leerlingen, dat is een bepaalde schijf van dat mens-zijn. Maar over de rest praten we dus niet meer’ (Geert Kelchtermans, 2016)

Afscheidscollege Jan Masschelein (2022)

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Pedagogisch-relatieveel

Gericht op
zingeving/samen-mens-zijn

Instrumenteel-relatieveel

Gericht op wat de
maatschappij nodig heeft

Extra investering Groeifonds voor innovatie in het onderwijs

[Home](#) > [Actueel](#) > [Nieuwsberichten](#) > [Extra investering
Groeifonds voor innovatie in het onderwijs](#)

14 april 2022

Het Nationaal Groeifonds investeert de komende jaren in de kwaliteit van het gebruik van digitale hulpmiddelen en de kennisinfrastructuur in het onderwijs. De adviescommissie gaf een positieve beoordeling aan drie projecten. Op 14 april nam het kabinet dit advies over. Dit betekent dat er eenmalig 155 tot 323 miljoen extra geïnvesteerd wordt in de innovatie van het funderend onderwijs.

De AVS, als ondersteunende partij bij de aanvragen die via het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zijn gelopen, onderstreept het belang van investeringen in de kennisinfrastructuur en digitalisering. Een goede verbinding tussen onderwijs en onderzoek zorgt ervoor dat scholen de kennis

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Pedagogisch-relatieveel

Instrumenteel-relatieveel

Gericht op
zingeving/samen-mens-zijn

Gericht op wat de
maatschappij nodig heeft

De pedagogiek voorop

De psychologie voorop

- ADHD in 10-jaar verviervoudigd
- 1 op de 15 kinderen heeft een label

(Universiteit Utrecht, onderzoek naar effect diagnostische labels op welzijn, 2023)

(Micha de Winter, Volkskrant, 11 februari 2023)

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Pedagogisch-relatieveel

Gericht op
zingeving/samen-mens-zijn

De pedagogiek voorop

Niet-weten/met 'zachte
ogen' kijken

Instrumenteel-relatieveel

Gericht op wat de
maatschappij nodig heeft

De psychologie voorop

(be)oordelen

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Pedagogisch-relatieveel

Gericht op
zingeving/samen-mens-zijn

De pedagogiek voorop

Niet-weten/met 'zachte
ogen' kijken

Aanwezig in het hier-en-nu

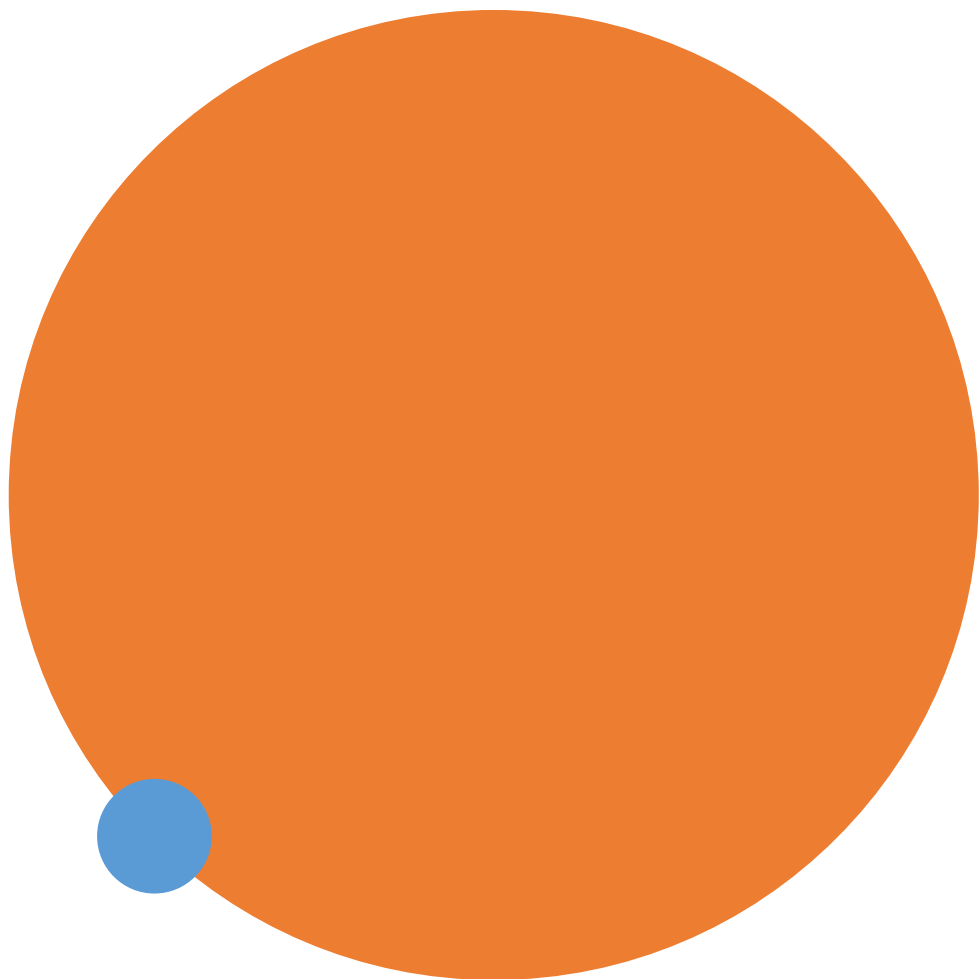
Instrumenteel-relatieveel

Gericht op wat de
maatschappij nodig heeft

De psychologie voorop

(be)oordelen

De blik gericht op de
toekomst

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Pedagogisch-relatieveel

Instrumenteel-relatieveel

Gericht op
zingeving/samen-mens-zijn

Gericht op wat de
maatschappij nodig heeft

De pedagogiek voorop

De psychologie voorop

Niet-weten/met 'zachte
ogen' kijken

(be)oordelen

Aanwezig in het hier-en-nu

De blik gericht op de
toekomst

Innerlijkheid

Uiterlijkheid

Signaleringslijst stellingen

Bovenbouw (leerjaar 7-8)

5. De leerling lost (samen) met een andere leerling op doelgerichte wijze een onderling probleem op.
6. De leerling geeft complimenten over persoonlijke kwaliteiten van de ander.
7. De leerling benoemt verschillen en overeenkomsten in denken, voelen en handelen tussen zichzelf en andere leerlingen.
8. De leerling laat zien dat hij/zij de non-verbale boodschap van de ander snapt.
9. De leerling toont oprechte belangstelling in de ander door het stellen van verdiepende vragen.
10. De leerling verplaatst zich in de gevoelens van de ander, bijvoorbeeld door te luisteren, te knikken of een arm om iemand heen te slaan.
11. De leerling verplaatst zich in de gedachten van de ander, bijvoorbeeld door te luisteren en te knikken.

Morele competenties

1. De leerling toont gedrag dat in lijn is met de geldende school- en klassenregels en kan deze regels toelichten.
2. De leerling noemt gedrag goed of fout vanuit waarden en normen.
3. De leerling zet zich belangeloos in voor het welzijn van andere leerlingen.
4. De leerling komt zijn/haar beloften in de relationele sfeer na.
5. De leerling is beleefd tegen een volwassene door bijvoorbeeld dank u wel of sorry te zeggen.

Parnasys, Kindbegrip,
2023

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Pedagogisch-relatieveel

Instrumenteel-relatieveel

Gericht op
zingeving/samen-mens-zijn

Gericht op wat de
maatschappij nodig heeft

De pedagogiek voorop

De psychologie voorop

Niet-weten/met 'zachte
ogen' kijken

(be)oordelen

Aanwezig in het hier-en-nu

De blik gericht op de
toekomst

Innerlijkheid

Uiterlijkheid

Ruimte geven

Ruimte begrenzen

Hoe nu verder? Aandachtig betrokken balans-eren

Pedagogisch-relatieveel

Instrumenteel-relatieveel

Gericht op
zingeving/samen-mens-zijn

Gericht op wat de
maatschappij nodig heeft

De pedagogiek voorop

De psychologie voorop

Niet-weten/met 'zachte
ogen' kijken

(be)oordelen

Aanwezig in het hier-en-nu

De blik gericht op de
toekomst

Innerlijkheid

Uiterlijkheid

Ruimte geven

Ruimte begrenzen

Wij

Ik

Jongere generaties zijn kansloos tegen het egoïstisch stemgedrag van ouderen

[Opinie](#) • 07-02-2023 • leestijd 4 minuten • 4160 keer bekeken • [bewaren](#)

[Jules Swinkels](#)

Onderzoeker

Hoe nu verder?

Tijd voor aandachtige betrokkenheid!

Vul in: In rij _____ staan woorden met twee dezelfde medeklinkers.

3 Schrijf het woord op.

- 1 Iemand met **geluk** is _____.
- 2 Iemand die zijn verjaardag viert, is _____.
- 3 Iemand die een **grap** maakt, is _____.
- 4 Waar iets **ligt**, noem je de _____.
- 5 Iets wat **nut** heeft, is _____.
- 6 Iets met veel **room** is _____.
- 7 Als je **pret** hebt, is dat _____.
- 8 Om goed te **spellen**, leer je _____.

gelukkig
jarig
grapig
plek
niks
slagroom
leuk
veel

Je hebt geleerd hoe je woorden met twee dezelfde medeklinkers naast elkaar schrijft.

Bedankt!

lisettebastiaansen@gmail.com

Site Universiteit voor Humanistiek:

<https://research.uvh.nl/en/publications/aandachtige-betrokkenheid-als-pedagogische-grondhouding>

Spotify: #50 Nivoz podcast: Lisette Bastiaansen over aandachtige betrokkenheid: 'Ik denk dat het gaat over samen mens zijn'.

